

MAMLAKATIMIZDA LOYIHALARNI BOSHQARISHNING ISTIQBOLLARI

Xasanova Shaxnoza Turdibayevna

Bank-moliya akademiyasi magistranti.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.13142009>

Annotatsiya. Ushbu maqolada loyihalar samaradorligini oshirishning nisbiy ustunliklari va ustuvor yo'nalishlari aniqlangan, ularni xorijiy sarmoyalar ishtirokidagi investitsiya loyihalari monitoringini olib borish, ustuvor investitsiya loyihalariga xalqaro moliya tashkilotlari va xorijiy investorlar mablag'larini jalb qilishda qo'llash haqida xususida so'z boradi:

Kalit so'zlar: Investitsiya loyihalari, loyihalarni boshqarish, investorlar mablag'larini jalb qilish.

PROSPECTS OF PROJECT MANAGEMENT IN OUR COUNTRY

Abstract. This article identifies the relative advantages and priority directions for improving the efficiency of projects, and their use in monitoring investment projects involving foreign investments, attracting funds from international financial organizations and foreign investors to priority investment projects:

Keywords: Investment projects, project management, attraction of investors' funds.

ПЕРСПЕКТИВЫ ПРОЕКТНОГО МЕНЕДЖМЕНТА В НАШЕЙ СТРАНЕ

Аннотация. В данной статье определены относительные преимущества и приоритетные направления повышения эффективности проектов, а также их использование при мониторинге инвестиционных проектов с участием иностранных инвестиций, привлечении средств международных финансовых организаций и иностранных инвесторов к приоритетным инвестиционным проектам:

Ключевые слова: Инвестиционные проекты, проектное управление, привлечение средств инвесторов.

O'zbekiston Respublikasida investitsiya loyihasini amalga oshirish shartlariga bog'liq holda investitsiya loyihasi hujjatlari quyidagicha izchillikda ishlab chiqiladi:

a) dastlabki texnik-iqtisodiy asoslash (DTIA) - moliyalashtirish manbalari va shartlarini kelishish;

b) dastlabki texnik-iqtisodiy hisoblash (DTIH) - moliyalashtirish manbalari va shartlarini kelishish;

v) ishchi loyiha-tanlov hujjatlari.

Investitsiya loyihasining dastlabki texnik-iqtisodiy asoslash yoki hisoblash bo'yicha

xulosalarni ko'rib chiqish va tayyorlash quyidagi tartibda amalga oshiriladi:

a) O'zbekiston Respublikasi "Davarxitektqurilish" qo'mitasi tomonidan - dastlabki texnik-iqtisodiy asoslash yoki hisoblash hamda tegishli vazirliklar va loyiha tashabbuskorlari bo'lgan idoralarning - Shaharsozlik kodeksi talablariga, normativ hujjatlar talablariga va qabul qilinayotgan qurilish qiymatining qaror topgan bozor kon'yunkturasi darajasiga muvofiqligi yuzasidan tarmoq xulosasi taqdim etilgan vaqtdan boshlab ikki hafta muddatda;

b) O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot vazirligi tomonidan - dastlabki texnik-iqtisodiy asoslash yoki hisoblash va "Davarxitektqurilish" qo'mitasining quyidagilar bo'yicha xulosasi taqdim etilgan vaqtdan boshlab ikki hafta muddatda:

Dastlabki texnik-iqtisodiy asoslash bo'yicha - iqtisodiyotni barqaror, mutanosib rivojlantirishni ishlab chiqarish kuchlarini oqilona joylashtirishni, tarkibiy qayta o'zgartirishlarni, tarmoqlararo kooperatsiyalashni amalga oshirishni, investitsiya siyosatini ro'yobga chiqarishni, ishlayotgan quvvatlardan foydalanishni, shuningdek xom ashyo va ishlab chiqarilayotgan mahsulotlar bozori kon'yunkturasini ta'minlash nuqtai nazaridan loyihani amalga oshirishning umumiy iqtisodiy maqsadga muvofiqligini baholash yuzasidan;

Dastlabki texnik-iqtisodiy hisoblash bo'yicha - ijtimoiy ahamiyatini, ijtimoiy sohaning alohida tarmoqlarini va "boshqa tarmoqlar"ni rivojlantirish bo'yicha Hukumat qarorlariga muvofiqligini ishlab turgan quvvatlardan foydalanishni va ularni joylashtirishni maqbullashtirishni hisobga olgan holda baholash yuzasidan;

v) O'zbekiston Respublikasi Tashqi iqtisodiy aloqalar, investitsiyalar va savdo vazirligi tomonidan - dastlabki texnik-iqtisodiy asoslash yoki hisoblash hamda "Davarxitektqurilish" qo'mitasining tavsiya etilayotgan marketing konsepsiyasi, tayyor mahsulotni sotish istiqbollari asosida jahon bozori kon'yunkturasi, shuningdek tavsiya etilayotgan texnologiyaga muvofiq asbob-uskunalarining narxlarning cheklangan parametrlari nuqtai nazaridan loyihani amalga oshirish imkoniyatini baholash yuzasidan xulosasi taqdim etilgan vaqtdan boshlab ikki hafta muddatda ko'rib chiqiladi.

Tashabbuskor tomonidan talab qilinayotgan asbob-uskunalar (texnologik liniya), shu jumladan yakka tartibda tayyorlanayotganlarining to'liq va mufassal tavsifini taqdim etish mumkin bo'lmagan taqdirda asbob- uskunalarining narxlarining cheklangan parametrlari Tashqi iqtisodiy aloqalar, investitsiyalar va savdo vazirligi tomonidan Tashqi iqtisodiy aloqalar yoki hamkorlikni ekspertizadan o'tkazish jarayonida baholanishi mumkin. Tashqi iqtisodiy aloqalar, investitsiyalar va savdo vazirligi hamda Iqtisodiyot vazirligi o'z vakolatlari doirasida tashabbuskorga investitsiya loyihalarining dastlabki texnik-iqtisodiy asoslash yoki hisoblashni

ishlab chiqishda prognozlanayotgan uch besh yillik davr uchun ichki va tashqi bozorlar marketingini ishlab chiqishni tashkil etishda ko'maklashadilar.

g) O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi tomonidan - dastlabki texnik-iqtisodiy asoslash yoki hisoblash va "Davarxitektqurilish" qo'mitasi, Iqtisodiyot vazirligi hamda Tashqi iqtisodiy aloqalar, investitsiyalar va savdo vazirligining quyidagilar bo'yicha xulosalari taqdim etilgan vaqtdan boshlab ikki hafta muddatda:

Dastlabki texnik-iqtisodiy asoslash bo'yicha - loyihaning moliya- iqtisodiy samaradorligini va qoplanuvchanligini baholash, loyihaning maqbul parametrlariga erishishni ta'minlaydigan moliyalashtirishga ehtiyojni aniqlash, shuningdek loyihani moliyalashtirishning tavsiya etilayotgan variantlarini baholash yuzasidan;

Dastlabki texnik-iqtisodiy hisoblash bo'yicha - loyihani amalga oshirishning mumkin bo'lgan variantini tanlash, moliyalashtirishning tavsiya etilayotgan sxemasining maqbulligi, loyihaning maqbul parametrlariga erishishni ta'minlaydigan moliyalashtirishga ehtiyojini aniqlash yuzasidan;

d) xizmat ko'rsatuvchi bank tomonidan - dastlabki texnik-iqtisodiy asoslash yoki hisoblash va "Davarxitektqurilish" qo'mitasi, Iqtisodiyot vazirligi hamda Tashqi iqtisodiy aloqalar, investitsiyalar va savdo vazirligining loyihaning iqtisodiy samaradorligi, loyiha tashabbuskorlarining kredit tarixini o'rganish, pul oqimlari tahlili, tavakkalchiliklarni baholash va loyihaning maqbul parametrlariga erishishni ta'minlaydigan moliyalashtirishga ehtiyojini aniqlash yuzasidan xulosalari taqdim etilgan vaqtdan boshlab ikki hafta muddatda.

Moliyalashtirishni byudjet mablag'lari hisobiga (boshqa manbalardan foydalanmasdan) amalga oshirish nazarda tutilayotgan ob'ektlar bo'yicha xizmat ko'rsatuvchi bankning ekspert xulosasi talab qilinmaydi.

Iqtisodiyot vazirligi va Moliya vazirligining ijtimoiy ahamiyatga ega bo'lgan ob'ektlar, jalb etilayotgan kreditlarni to'lash uchun mablag'lar taqchilligini byudjet mablag'lari hisobiga uzishni nazarda tutadigan dastlabki texnik-iqtisodiy asoslash yoki hisoblash bo'yicha xulosalarida nazarda tutilayotgan byudjet mablag'larining maqsadga muvofiqligi (muvofiq emasligi) hamda hajmlari, shu jumladan soliq imtiyozlari berish to'g'risidagi xulosalar mavjud bo'lishi kerak.

Vakolatli ekspertiza organlari qayta tashkil etilgan taqdirda xulosa huquqiy voris bo'lgan tashkilot tomonidan beriladi.

Dastlabki texnik-iqtisodiy asoslash yoki hisoblashni tasdiqlash to'g'risidagi hujjat loyihaning nomi, uning tashabbuskori, qurilishning cheklangan qiymati (shu jumladan, import

texnologik va boshqa asbob- uskunalarni sotib olish xarajatlari), ob'ektning hisoblab chiqilgan quvvatini (ishlab chiqariladigan mahsulotning yillik hajmi va nomenklaturasini), shuningdek iqtisodiy samaradorlik ko'rsatkichlarini, shu jumladan eksport hajmi to'g'risidagi ma'lumotlarni o'z ichiga olishi kerak.

Loyihaning tasdiqlangan dastlabki texnik-iqtisodiy asoslash yoki hisoblash parametrlari, shu jumladan, xarajatlar turlari bo'yicha moliyalashtirishning cheklangan limitlari asosida loyiha tashabbuskori tomonidan, belgilangan tartibda:

- a) moliyalashtirish manbalari belgilanadi va kelishiladi;
- b) pudratchilarni va loyiha bo'yicha xarid qilinadigan texnologik - asbob-uskunalarini yetkazib beruvchilarni aniqlash uchun tanlov hujjatlari ishlab chiqiladi.

Xalqaro moliya va iqtisodiyot institutlari (XMII) - davlatlararo bitimlar asosida tashkil etilgan, O'zbekiston Respublikasida investitsiya loyihalarini moliyalashtiruvchi (hamkorlikda moliyalashtiruvchi) institutlardir.

Xorijiy hukumat moliya tashkilotlari (XHMT) - O'zbekiston Respublikasida investitsiya loyihalarini moliyalashtiruvchi (hamkorlikda moliyalashtiruvchi) xorijiy hukumat moliya tashkilotlaridir.

Xalqaro moliya va iqtisodiyot institutlari va Xorijiy hukumat moliya tashkilotlari qarz mablag'lari jalb etilgan holda ro'yobga chiqariladigan loyihalarni ko'rib chiqish va tayyorlash ikki bosqichda amalga oshiriladi: Birinchi bosqichda loyiha tashabbuskorlari "Davarxitektqurilish" qo'mitasi, Iqtisodiyot vazirligi, Moliya vazirligi hamda Tashqi iqtisodiy aloqalar, investitsiyalar va savdo vazirligiga Xalqaro moliya va iqtisodiyot institutlari yoki Xorijiy hukumat moliya tashkilotlarining baholashdan oldingi missiyalari hisobotlari asosida tayyorlangan, loyiha qiymatining dastlabki bahosini va jalb etiladigan qarz mablag'lari miqdorini o'z ichiga oluvchi loyihani amalga oshirish zarurligi to'g'risida takliflar kiritadilar.

O'zbekiston Respublikasi Tiklanish va taraqqiyot jamg'armasi mablag'lari hisobiga moliyalashtirishga (hamkorlikda moliyalashtirishga) tavsiya etilayotgan investitsiya loyihasining dastlabki texnik-iqtisodiy asoslash yoki hisoblash va Tashqi iqtisodiy aloqalar yoki hamkorlik ushbu bo'limda bayon qilingan talablarni hisobga olgan holda ishlab chiqiladi.

XMII(XHMT)ning loyihani moliyalashtirish, hamkorlikda moliyalashtirish yuzasidan roziligi olingan taqdirda ularning baholash komissiyalari hisobotlari asosida O'zbekiston Respublikasi bilan XMII(XHMT) o'rtasida o'zaro anglashuv to'g'risidagi memorandum belgilangan tartibda imzolanadi.

Tabiiyki, sarmoyador o'z kapitalini kutilayotgan sof foyda me'yorining qarz mablag'lari

uchun to'lanadigan foiz miqdorlaridan oshirishni ta'minlaydigan loyihalarga yo'naltiradi.

Shuning uchun kutilayotgan sof foyda me'yori va to'lanadigan foiz summasi investitsiyada xarajatlarni belgilovchi ikki asosiy omil bo'lib hisoblanadi. Bundan tashqari investitsion loyihani qabul qilishda boshqa omillar ham ishtirok etadi, jumladan: investitsiya turi, investitsion loyiha qiymati, ko'plab o'xshash loyihalarning mavjudligi, moliyaviy resurslarning chegaralanganligi, tavakkalchilik va boshqalar. Shu bois, har qanday ishlab chiqilayotgan investitsiya loyihalarni baholash talab etiladi.

REFERENCES

1. Bekmurodov A.Sh., Karrieva Y.K., Nematov I.U., Nabiev D.H., Kattaev N.T. Xorijiy investitsiyalar. O'quv qo'llanma. – T.: Iqtisodiyot, 2010. – 166 b.
2. Pardaev M. Q., Xoliqulov A.N., Jumaeva G.. Investitsion loyihalar tahlili. O'quv qo'llanma. – T.: "Fan va texnologiya" nashriyoti, 2019. - 234 bet.
3. Bozorov R.H. O'zbekistonda investitsiya loyihalarining iqtisodiy samaradorligini baholashni takomillashtirish. "Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar" ilmiy elektron jurnali. № 2, mart-aprel, 2018 y.

MODERN SCIENCE
& RESEARCH